

Leder

I årets nummer av *Studia Musicologica Norvegica* vies det mye plass til det store mangfoldet av norske musikkuttrykk, denne gangen utvidet med et innslag om samisk musikk, samtidig som den store spennvidden i norsk musikkforskning tas høyde for. Artiklene er skrevet både på engelsk og på norsk. Denne miksen bidrar til å fremme norsk-språklig begrepsdannelse rundt temaer av internasjonal betydning, samtidig som det tilgjengeliggjør norske forskeres funn og refleksjoner for det store internasjonale forskermiljøet innenfor musikkvitenskapen. Det er nødvendig at internasjonal forskning på høyt nivå også bli formulert på norsk, særlig når det dreier seg om fortolkning i hermeneutisk tradisjon, der det norske språkets potensial utnyttes i all sin nyanserikdom. Da kan det godt skrives på norsk om nylesninger av Wagners musikkdrama, mens det er like relevant at funn i norsk middelalderhistorie formidles på engelsk.

Dette nummerets emner spenner over vestlig kunstmusikk, dens historie, stil og estetikk (Guldbrandsen, Eriksen), til samisk musikk, etnisitet og studioproduksjon (Fagerheim). Det inkluderer også emner som knytter Chopins musikk til moderne dans (Fiskvik) og det arkaiske instrumentet lutt til dagens digitaliserte lydteknologi (Rolfhamre). Og selv om man fortsatt opererer med generelle inndelinger langs de etablerte fagtradisjonene, så viser mange av artiklene metodisk båndbredde, med musikk som performativt medium satt i sentrum for analyse og diskusjon.

Bidragene til årets nummer er skrevet av etablerte forskere med lang fartstid innen sine fagfelt, mens andre er glimrende bidrag fra unge forskere som presenterer resultater fra sine forskningsprosjekter. På denne måten gir forhåpentlig også årets nummer igjen et godt bilde av norsk musikkforskning i sin bredde og dybde, med bidrag som stiller leserens tørst etter ny kunnskap, pirrer nysgjerrigheten, vekker ettertanke og provoserer fram nye, gode spørsmål.

Årets hefte åpner med Erling E. Guldbrandsens artikkel «Musikalsk motivasjon: Nytt blikk på Wagners *Die Walküre*». Ut over å være en analytisk nylesning av symfoniske og dramaturgiske aspekter ved et musikkdramatisk verk av Wagner, åpner Guldbrandsens artikkel for en grunnleggende forståelse av Wagners musikk som åpen prosess og lytteerfaring. Guldbrandsen våger seg inn i et vanskelig terreng, som unndrar seg de tradisjonelle analyseformene: tilblivelsen av musikalske hendelser som bare er tilgjengelig «ved oppførelsen og erfaringen av verket som klingende, scenisk forløp i tid».

I stedet for å skille skjematisk mellom semantiske og strukturelle nivåer i den musikk-dramatiske handlingen, flytter Guldbrandsen oppmerksomheten over mot ledemotivets rolle som 'motivasjon' bak den uforutsigbare, tvetydige og uavsluttede musikalske meningsproduksjonen som skjer i samspillet mellom musikkens tidsforløp, tekst og sceniske handling. Guldbrandsen savner denne dynamikken i eksisterende analyser, som oftest faller tilbake til skjematiserende og fikserende framstillinger av det interaktive og prosessuelle meningsspillet i musikken. Ved å ta for seg det sentrale vendepunktet i *Dødsforkynnelsen*, viser Guldbrandsen hvordan musikkens stemme «på en og samme tid kan tale krystallklart og gåtefullt» om dødsbevisstheten, en stemme, som må skapes på ny i hver eneste fremføring.

I artikkelen «Dissecting transformation: towards a biology of recorded lute sound» presenterer Robin Rolfhamre en analyse av moderne klangproduksjon som utgangspunkt for en revurdering av dikotomien mellom biologi og teknologi. Rolfhamres case er hans eget instrument, lutten, et instrument som typisk forbindes med et 'un-plugged', naturlig klangbilde. Rolfhamre, selv luttenist, påstår det motsatte: klangen av lutten som vi stort sett kjenner gjennom opptak er 'manufactured perfection', den hadde aldri vært mulig å produsere uten moderne lydteknologi. I artikkelen setter Rolfhamre leseren og lytteren på sporet av klangens ulike stadier gjennom produksjonsprosessen: klangproduksjonen begynner med instrumentets konstruksjon, som produserer akustiske lydbølger. Disse forvandles til elektriske spenningsbølger gjennom mikrofonens membran. I et tredje stadium blir klangen fragmentert og digitalisert. Gjennom alle stadier kan klangen modelleres i ulike retninger, ikke bare avhengig av fysiske beregninger og tekniske problemløsninger, men i like stor grad av estetiske overveielser og kulturelle tradisjoner. Avgjørende for Rolfhamre er overgangene mellom de enkelte stadiene, det 'evolusjonære' aspektet ved all moderne klangproduksjon, som gjør at autentisitetsspørsmålet ikke lenger kan begrenses til utøveren og instrumentet alene, i en tid der instrumentet i praksis er utvidet og klangen blir til gjennom opptaksinstrumenter, digital lydbehandling, ulike lagringsmedier og avspillingsutstyr av ulik kvalitet.

Paal Fagerheims artikkel «Sounding Sámi Sentiments – Musical Practices in the Production of Ethnicity» gir, med utgangspunkt i CD-utgivelsen med 'Adjágas', et innblikk i en 'world music'-produksjon av samisk joik, forstått som forhandlinger mellom kulturelle og etniske praksiser og verdier. Sentralt i produksjonsprosessen står joikens etos som klingende formidling mellom individuelle følelser og kollektive 'sentiments'. Han tar for seg ulike rammebetingelser ved en CD-produksjon av tradisjonsmusikk, fra arrangementene til teknikker for lydprosessering og ikke minst markedsførings-strategier. Disse forutsetningene for moderne musikkproduksjon kan lett komme i konflikt med joikklangens opprinnelige sosiale funksjon som uttrykk for etnisk identitet, knyttet til spirituelle erfaringer, natur, landskap, personer eller dyr. Et eksempel på det er spørsmålet om hvor vidt det er 'autentisk' eller ikke å legge til delay og reverb-effekter til joikstemmen, heller enn å produsere et 'tørt', mer 'ekte' lydbilde. Fagerheims beskri-

velse av kunstneriske og produksjonstekniske valg bak 'Adjágas' debutalbum viser hvordan samarbeidet mellom samiske og ikke-samiske deltagere ble styrt av et felles ønske om å ta i bruk moderne musikkproduksjon for å bringe samiske 'sentiments' ut til et globalt publikum, uten at det må være ensbetydende med å utviske forskjellene mellom etniske posisjoner.

Med Asbjørn Ø. Eriksens «Et nytt møte med Halfdan Cleves (1879-1951) klaverkonserter» dras en glemt del av norsk musikkhistorie fram i lyset. Cleves fem klaverkonserter i senromantisk, virtuos stil har aldri blitt del av repertoaret, selv om de, ifølge Eriksen, har mange av de kompositoriske kvalitetene som kjennetegner Griegs a-moll-konsert eller Rachmaninovs stadig populære klaverkonserter. Eriksen fremhever Cleves kompositoriske utvikling, som gir utslag i den 4. konsertens «store formbevissthet, virkningsfulle harmoniske vokabular, varierte frasestruktur og orkestrale oppfinnsomhet». Solokonsertens suksess avhenger av komponistens evne til å balansere instrumental virtuositet med musikalisk originalitet. Eriksens analyser har som hensikt å trekke fram kvalitetene i Cleves komposisjoner, mer enn å dokumentere eventuelle svakheter. Til syvende sist vil kun nye framføringer kunne vise om Cleve mestret sjangerens krav og om hans klaverkonserter dermed fortjener å bli tatt opp i den musikalske kanon.

Anne Fiskviks anliggende med «At danse musikken. Musikkvisualisering i Kristiania anno 1909» er å kaste nytt lys på kontinentale trender innenfor moderne dans og betydningen disse fikk i Norge etter forrige århundreskifte. Det sentrale case er «Chopin i dansebilder», en forestilling laget av den kjente skuespiller- og danserinnen Gyda Christensen og pianisten og Busoni-elev Karl Nissen. Christensen og Nissens forestilling ble framført i Kristiania i mai 1909 og introduserte musikkvisualisering i Norge, inspirert av metodene til Jaques-Dalcrozes og Delsart. Fiskvik vurderer Christensens bidrag til dansehistorien som betydelig, siden den tilførte en original vri til etablerte europeiske trender, i tillegg til å skape livlig debatt i Norge rundt forholdet mellom musikk og dans, med danserens kropp i hovedrollen.

Siste artikkel i årets nummer er skrevet av Marit Johanne Høye, der hun presenterer funn fra en tidlig fase i norsk musikkhistorie, hentet fra manuskripter fra middelalderens Nidaros: «Melodic Identity in Fragmented Nidaros Sources: The Transmission of Notker's Sequence Iohannes Iesu Christo». Høyes mål med en detaljert komparativ analyse av en bestemt sekvens som forekommer i flere versjoner med typiske trekk fra ulike europeiske tradisjoner, er å dokumentere særtrekk ved overleveringen av det melodiske materiale tatt i bruk ved Nidaros-liturgien i begynnelsen av det 13. århundre.

Redaksjonen ønsker å takke alle som har sendt inn bidrag, de eksterne fagfellene og Universitetsforlaget ved Eli Cook Hope og Frøydis Veseth. Sist, men ikke minst, skal det uttrykkes en stor takk til Norsk musikkforskerlag ved preses Per Dahl. Foreningen feirer i år sitt 50-årsjubileum og har stått bak skiftende redaksjoner for årbokens 40 utgaver.